

Talousarvio 2027

Taloussuunnitelma 2027–2029

Sivistyslautakunta 8.9.2026

Sisällys

1. Sivistyksen palvelualue	3
1.1. Sivistyksen yhteiset	4
1.2. Sivistyspalvelut	4
1.3. Wellamo-opisto	9
LIITE 1: Toiminnan tunnusluvut	10
LIITE 2: Investointiosa	11

1. Sivistyksen palvelualue

Tuloslaskelma	TP 2025*	KS+LTA:t 2026	TA 2027	TS 2028	TS 2029
Toimintatulot	15 222 508	14 858 600	14 858 900	15 633 100	15 742 200
Myyntitulot	7 311 809	7 182 200	6 983 600	7 613 600	7 682 500
Maksutulot	3 666 251	3 692 500	3 723 800	3 840 800	3 860 200
Tuet ja avustukset	3 887 894	3 635 100	3 802 700	3 829 300	3 848 500
Muut toimintatulot	356 554	348 800	348 800	349 400	351 000
Toimintamenot	-235 402 183	-244 942 300	-250 636 700	-253 143 000	-255 769 900
Henkilöstömenot	-116 058 909	-121 299 300	-125 069 200	-126 317 800	-127 583 400
Palvelujen ostot	-60 329 993	-62 541 600	-63 997 200	-64 636 700	-65 283 300
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-3 901 868	-4 466 500	-4 485 800	-4 528 900	-4 572 200
Avustukset	-7 108 095	-7 742 500	-7 559 700	-7 645 100	-7 730 800
Muut toimintamenot	-48 003 318	-48 892 400	-49 524 800	-50 014 500	-50 600 200
Toimintakate	-220 179 674	-230 083 700	-235 777 800	-237 509 900	-240 027 700
Rahoitustulot ja -menot	-2 854	0	0	0	0
Muut rahoitustulot	0	0	0	0	0
Korkomenot	0	0	0	0	0
Muut rahoitusmenot	-2 854	0	0	0	0
Vuosikate	-220 182 529	-230 083 700	-235 777 800	-237 509 900	-240 027 700
Poistot ja arvonalentumiset	-1 903 796	-1 242 200	-975 400	-1 014 000	-1 024 000
Tilikauden tulos	-222 086 325	-231 325 900	-236 753 200	-238 523 900	-241 051 700

*Tilinpäätöksen (TP) 2025 taloustiedot esitetään 1.6.2025 voimaan tulleen organisaation mukaisena ja ne ovat osittain laskennallinen arvio.

Toiminnan kuvaus

Sivistyksen palvelualue vastaa opetus-, kasvatus-, nuoriso- sekä kirjasto- ja tietopalvelujen järjestämisestä ja kehittämisestä. Palvelualueen vastuulla on myös sivistyspalveluiden seudullinen kehittäminen. Palvelualueeseen kuuluvat perusopetuksen, varhaiskasvatuksen, nuorisopalveluiden ja kirjasto- ja tietopalveluiden vastuualueet sekä Wellamo-opiston vastuualue. Talousarviossa palvelualueeseen sisältyy sivistyspalveluiden seudullisen kehittämisen yksikkö. Palvelualueen päätöksentekoelementteinä toimivat sivistyslautakunta ja Wellamo-opiston johtokunta.

Toimintaympäristö ja sen muutokset

Taloussuunnitelmakauden keskeisenä haasteena on kaupungin kireä taloustilanne, joka edellyttää myös sivistyspalveluissa toiminnan aiempaa tarkempaa tarkastelua myös taloudellisesta näkökulmasta. Toimintaan kohdistuvat mahdolliset sopeutustoimenpiteet pyritään kuitenkin kohdentamaan ja priorisoimaan siten, että niiden vaikutukset lasten ja nuorten hyvinvointiin sekä kaupungin elinvoiman vahvistamiseen jäävät mahdollisimman vähäisiksi.

Toiminnan suunnittelussa huomioidaan hallitusohjelmaan kirjatut kehittämistoimenpiteet sekä toimintaa ohjaavat valtakunnalliset määräykset ja suositukset. Myös kaupunkistrategian painopisteet ja tavoitteet ohjaavat sivistyspalveluiden toimintaa. Valtuustopöytäkirjan 2025–2029 linjausten mukaisesti palveluissa toteutetaan Hyvinvoivien lasten ja nuorten kaupunki -kärkihanketta.

Merkittävimpiä kehittämistoimenpiteitä ovat lasten ja nuorten hyvinvoinnin sekä liikunnallisen elämäntavan edistäminen, nuorten tukipalveluihin panostaminen, heikossa työmarkkina-asemassa ja/tai elämäntilanteessa olevien nuorten tukeminen sekä oppivelvollisuuden valvonta, ohjaus ja tukeminen.

Oppimisen tuen uudistus esiopetuksessa ja perusopetuksessa on aiheuttanut muutoksia toiminnassa ja henkilöstömitoituksessa vuodesta 2025 alkaen, ja uudistuksen toimeenpanoa jatketaan edelleen.

Wellamo-opiston toiminta tukee kaikenikäisten kuntalaisten hyvinvoinnin ja osallisuuden edistämistä. Painopistealueena huomioidaan monimuotoinen ikääntyminen.

Mittavat päiväkotij- ja koulurakentamisen investointitarpeet ovat loppusuoralla. Varhaiskasvatuksessa, perusopetuksessa ja nuorisopalveluissa palveluverkkotarkastelu on jatkuvaa ja se on kytketty osaksi vuosittaista toimintaa. Palveluverkkosuunnitelmaa päivitetään muutostarpeiden mukaisesti. Kirjasto- ja tietopalveluissa on tulossa vuosien 2026–2027 aikana tilamuutoksia.

Henkilöstösuunnitelma

Henkilöstösuunnittelu tehdään europerusteisena. Sivistyksen palvelualueen henkilöstökuluihin sisältyy edellisten vuosien yhteistoimintamenettelyissä suunnitellut vähennykset.

1.1. Sivistyksen yhteiset

Sitovuus toimintakate	TP 2025*	KS+LTA:t 2026	TA 2027	TS 2028	TS 2029
Toimintatulot	2 887 920	2 331 900	2 417 000	2 429 000	2 441 100
Toimintamenot	-4 947 500	-5 310 300	-5 201 300	-5 266 300	-5 319 800
Toimintakate	-2 059 580	-2 978 400	-2 784 300	-2 837 300	-2 878 700

*Tilinpäätöksen (TP) 2025 taloustiedot esitetään 1.6.2025 voimaan tulleen organisaation mukaisena ja ne ovat osittain laskennallinen arvio.

Toiminnan kuvaus

Sivistyksen yhteisiin kustannuksiin sisältyy määrärahavaraukset sivistyslautakunnalle, keskitettyihin menoihin, palvelualueen ulkoista rahoitusta saaville hankkeille sekä sivistystoimen seudulliseen kehittämiseen. Sivistyspalveluiden seudullisen kehittämisyksikön vastuulla on alueellinen sivistyspalvelujen kehittämisen koordinointi ja kuntien sivistystoimijoiden verkostoyhteistyön ylläpitäminen. Sivistyspalvelujen seudullisella kehittämisellä tähdätään Päijät-Hämeen alueen kilpailuaseman vahvistamiseen suhteessa muihin alueisiin.

Toimintaympäristö ja sen muutokset

Merkittävin osa sivistyksen yhteiset määrärahoista ja tuloarvioista muodostuu sivistyksen palvelualueen ulkoista rahoitusta saavista projekteista. Projekteja rahoitetaan erikseen haettavilla valtionavustuksilla ja ne on kohdistettu tiettyyn käyttötarkoitukseen. Erityisperusteisten valtionavustusten määrä ja kohdistuminen vaihtelevat vuosittain ja niihin vaikuttavat valtion hallituksen linjaukset ja päätökset.

Toiminnan painopistealueet

Päijät-Hämeen kuntien johtavat sivistyspalveluiden viranhaltijat kokoontuvat säännöllisesti kuukausittain kaikkia kuntia koskevien yhteisten asioiden äärelle. Valtion erityisavustuksilla toteutettavia kehittämishankkeita ovat Turvallinen koulupäivä Päijät-Hämeessä - kiusaamisen ja väkivallan ehkäisy sekä niihin puuttuminen perusopetuksessa (OPH) ja Yhteinen Päijät-Häme -perusopetuksen yhteinen suunta (OKM). Nuorisotyön seudullisen koordinaation kehittämistä tullaan myös jatkamaan Päijät-Hämeessä. Yhteistyö lasten, nuorten ja perheiden palveluissa Päijät-Hämeen hyvinvointialueen kanssa jatkuu olemassa olevissa yhteistyörakenteissa.

Toimintaa kuvaava mittari	TP 2025	KS+LTA:t 2026	TA 2027
Talous:			
Toimintamenot/asukas	41 €	43 €	42 €
Toimintakate/asukas	17 €	24 €	23 €

1.2. Sivistyspalvelut

Sitovuus tuloarvio ja määräraha	TP 2025	KS+LTA:t 2026	TA 2027	TS 2028	TS 2029
Toimintatulot	11 048 178	11 176 400	11 023 100	11 738 400	11 828 000
Toimintamenot	-226 311 984	-235 358 800	-240 840 500	-243 231 900	-245 760 600
Toimintakate	-215 263 805	-224 182 400	-229 817 400	-231 493 500	-233 932 600

Toiminnan kuvaus

Sivistyspalvelut sitovaan tasoon kuuluvat vastuualueet: varhaiskasvatuspalvelut, perusopetuspalvelut, nuorisopalvelut ja kirjasto- ja tietopalvelut.

Varhaiskasvatuspalvelut vastuualue vastaa varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen järjestämisestä, yksityisen varhaiskasvatuksen valvonnasta, yksityisen varhaiskasvatuksen ja lasten kotihoidon tuista sekä palvelusetelistä.

Perusopetuspalvelut vastuualue vastaa perusopetuksen sekä perusopetukseen valmistavan opetuksen järjestämisestä, osallistamiseen, esiopetuksesta ja koululaisten iltapäivätoiminnasta sekä kirjoillaan olevien oppilaiden oppivelvollisuuden ohjauksesta ja valvonnasta. Lisäksi perusopetus koordinoi varhaiskasvatuksen, perusopetuksen sekä nuorisopalveluiden yhteistä hyvinvointityötä lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi.

Nuorisopalvelut vastuualue vastaa lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämisestä yhteisöllisellä sekä yksilöllisellä tuella ja toiminnalla. Vastuualue vastaa myös palvelukokonaisuudesta, joka muodostuu alueellisista nuorisopalveluista, osallisuuden ja kansalaistoiminnan tukemisesta, nuorten tukipalveluista sekä nuorisopoliittisista ja nuorten kasvu- ja elinoloihin liittyvistä tehtävistä. Lisäksi vastuualue vastaa asuinkunnan oppivelvollisuuden ohjauksesta ja valvonnasta.

Kirjasto- ja tietopalvelut vastuualue tukee kirjastolain tavoitteiden mukaisesti kuntalaisten tasa-arvoisia mahdollisuuksia tietoon ja sivistykseen, kirjallisuuden, musiikin ja kulttuurin harrastamiseen sekä tietoyhteiskuntataitojen ylläpitoon ja kehittämiseen. Lisäksi vastuualue vastaa maakunnallisesta palveluyhteistyöstä sekä lakisääteisestä alueellisesta kehittämistehtävästä Päijät-Hämeen, Kanta-Hämeen, Kymenlaakson ja Etelä-Karjan alueella valtion rahoituksella.

Varhaiskasvatuspalvelut, perusopetuspalvelut, nuorisopalvelut ja kirjasto- ja tietopalvelut vastuualueet vastaavat lisäksi kukin oman vastuualueensa palvelujen ja ydinprosessien kehittämisestä ja koordinoinnista sekä viestintä- ja markkinointiyhteistyöstä.

Toimintaympäristö ja sen muutokset

Vuoden 2027 toiminnan suunnittelussa ja kehittämistyössä keskitytään Lahden kaupungin strategian ja kärkihjelmien tavoitteiden toteuttamiseen, hyvinvoinnin edistämiseen sekä kasvun ja oppimisen tukemiseen. Suunnittelussa ja toiminnassa huomioidaan myös muut toimintaa ohjaavat valtakunnalliset määräykset ja suositukset.

Syksyllä 2026 päätettävä aluepalveluohjelma ohjaa sivistyksen palveluverkkosuunnittelua. Palveluverkkosuunnitelma ohjaa sivistyksen palvelualueen ja Lahden Tilakeskuksen pitkän aikavälin suunnittelua ja yhteistyötä. Palveluverkon jatkuvassa tarkastelussa havaitut muutostarpeet ja -mahdollisuudet huomioidaan talousarvioon sisältyvässä investointiohjelmassa sekä toimintayksikkökohtaisissa erillispäätöksissä. Taloussuunnittelukaudella valmistuu muutamia varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja nuorisopalvelujen toimitiloja. Uusien tilojen valmistuminen mahdollistaa väliaikaisten vuokratilojen vähentämisen taloussuunnittelukauden aikana.

Talousarviossa huomioidaan uudistetun talousohjelman vaikutukset ja toimenpiteet. Koulujen ja nuorisotilojen vuokratustusten muutokset sekä esi- ja perusopetuksen oppimisen tuen lisäkustannukset on huomioitu talousarvion laadinnassa ja sisällytetty talousarviokehykseen.

Toiminnan painopistealueet

Lahden kaupungin strategia, kärkihjelmat sekä hyvinvointisuunnitelma ohjaavat vastuualueiden yhteistä toiminnan kehittämistyötä. Tavoitteet ja toimenpiteet huomioidaan vastuualueiden toiminnassa sekä talousarvion käyttösuunnitelman toiminnallisissa tavoitteissa.

Vuonna 2027 palvelualueella jatketaan edelleen hyvinvointia edistäviä toimenpiteitä. Hyvinvointiyhteistyön kehittämistä jatketaan yhdessä Päijät-Hämeen hyvinvointialueen kanssa. Varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja nuorisopalvelujen toimijat järjestävät yhdessä hyvinvointialueen toimijoiden kanssa varhaista, oikea-aikaista ja yksilöllistä sekä yhteisöllistä tukea lapsille, nuorille ja perheille. Lisäksi vahvistetaan moniammatillisen yhteistyön toteutumista.

Varhaiskasvatuspalvelut

Toiminnan kuvaus

Varhaiskasvatuspalvelut -vastuualueen tehtävänä on vastata varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen järjestämisestä, yksityisen varhaiskasvatuksen valvonnasta, yksityisen varhaiskasvatuksen ja lasten kotihoidon tuista sekä yksityisen varhaiskasvatuksen palvelusetelistä.

Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan lapsen suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuutta, jossa painottuu erityisesti pedagogiikka. Varhaiskasvatuksen toimintamuotoja ovat päiväkotitoiminta, perhepäivähoito ja avoin varhaiskasvatustoiminta. Kaupunki huolehtii siitä, että varhaiskasvatusta on saatavissa lasten ja perheiden tarpeen mukaisesti.

Varhaiskasvatuspalvelujen toiminta-ajatuksena on tarjota lahtelaisille lapsiperheille laadukasta varhaiskasvatusta ja esiopetusta perheiden tarpeita vastaavasti. Lapsen tasapainoinen kehitys ja hyvinvointi turvataan huomioiden lapsen yksilölliset lähtökohdat ja tarpeet sekä toiminnassa että oppimisympäristöjen rakentamisessa. Toiminta perustuu lasten, vanhempien ja henkilökunnan väliseen avoimeen vuorovaikutukseen, jossa otetaan huomioon vanhempien ja henkilökunnan erilaiset roolit kasvattajina.

Lakisääteinen varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen järjestäminen on yhteydessä alle kouluikäisten lasten määrän kehitykseen sekä vanhempien tekemiin valintoihin. Laissa säädetään subjektiivisesta oikeudesta saada varhaiskasvatuspaikka neljän kuu-kauden sisällä hakemuksen jättämisestä tai kahden viikon sisällä hakemuksen jättämisestä, jos kyseessä on ennakoimaton opiskelun tai työn aloittaminen. Opiskelun tai työn perusteella vanhemmilla on myös oikeus ilt-, viikonloppu- tai vuorohoitopaikkaan.

Toimintaympäristö ja sen muutokset

Varhaiskasvatuspaikkojen määrän suunnittelun lähtökohtana on lakisääteisten palvelujen turvaaminen. Tarpeeseen vaikuttavat erityisesti syntyvyyden kehitys, lapsiperheiden muuttoliike Lahteen sekä vanhempien valinnat.

Vanhemmilla on lastensa ensisijainen kasvatusoikeus ja -vastuu, ja yhteiskunnan tarjoamat varhaiskasvatuspalvelut tukevat lapsen kotikasvatusta. Kaikki alle kouluikäiset lapset eivät käytä varhaiskasvatuspalveluja, joten todellinen kysyntä määräytyy lasten määrän lisäksi perheiden tarpeiden, arvojen, elämäntilanteiden sekä palvelujen kustannusten perusteella. Esimerkiksi talous- ja työllisyystilanteella on vaikutusta varhaiskasvatuksen kysyntään. Vanhempien valinnat vaikuttavat myös palvelurakenteeseen sekä siitä aiheutuviin kustannuksiin. Valinnan mahdollisuuksina päiväkotien rinnalla vaihtoehtoina ovat perhepäivähoito, avoin varhaiskasvatus, yksityinen varhaiskasvatus ja kotihoito.

Palveluverkon osalta investointitarvetta ovat ylläpitäneet päiväkotien vanhenevat ja peruskorjausta tarvitsevat tilat, käytössä olevat väistötilat sekä perhepäivähoitopaikkojen väheneminen. Samalla kun luovutaan käytöstä pois jäävistä yksiköistä, palveluverkkosuunnitelman mukaisesti peruskorjataan tai uudisrakennetaan palveluverkossa säilyviä yksiköitä.

Avoimen varhaiskasvatuksen sekä vuorohoidon palvelurakenteesta on tehty päätökset vuonna 2024. Vuonna 2025 jätettiin pois käytöstä huonokuntoisia kiinteistöjä ja lisättiin esiopetusryhmien määrää koulujen tiloissa. Vuonna 2026 valmistuivat hyväksytyjen hankesuunnitelmien mukaisesti Myllypohjan monitoimitalo, joka korvasi Alasjärven päiväkodin käytöstä pois jääviä toimipisteitä sekä Kaarikadun päiväkodin uudisrakennus, joka korvaa käytössä olleet väistötilat.

Toiminnan painopistealueet

Valtakunnallisesti on pyritty varhaiskasvatuksen osallistumisasteen lisäämiseen, mikä on myös Lahden kaupungin valtuustosopimuksessa määriteltä yhdeksi tavoitteeksi. Osallistumisasteen noston on arvioitu lisäävän kysyntää myös Lahdessa. Varhaiskasvatusmaksuja on alennettu valtakunnallisesti lainsäädännöllä. Lahti osallistui vuosina 2019–2021 viisivuotiaiden lasten maksuttoman varhaiskasvatuksen kokeiluun, ja lisäksi Lahti osallistui vuosina 2021–2024 valtakunnalliseen kaksivuotisen esiopetuksen kokeiluun. Osallistumisasteen noston lisäksi valtuustosopimuksen määrittelemänä tavoitteena on oppimisen ja hyvinvoinnin tuen sekä varhaiskasvatuksen saatavuuden ja riittävyyden varmistaminen.

Toimintavuonna 2026–2027 käynnistetään osassa varhaiskasvatuksen yksiköitä Positive Behavior Support (PBS) -viitekehyksen mukainen lasten sosioemotionaalisten taitojen ja käyttäytymisen tukemisen sekä inklusiivisen toimintakulttuurin kehittämisen koulutus- ja ohjauskokonaisuus.

Perusopetuspalvelut

Toiminnan kuvaus

Perusopetuksessa jatketaan opetussuunnitelman mukaisen toimintakulttuurin kehittämistyötä. Perusopetuksen toimintaa ja prosesseja kehitetään hallitusohjelman, kaupunkistrategian ja kärkihjelmien sekä hyvinvointisuunnitelman mukaisesti. Kehittämistä tuetaan täydennyskoulutuksin, jaettava johtajuutta vahvistamalla sekä kehittäjäopettajaverkostoa hyödyntämällä. Kehittämisen resursseja vahvistetaan hankerahoituksin. Kehittämistyön osa-alueita ovat talous ja johtaminen, opetussuunnitelman mukainen toiminta, oppimisen tuen ja opiskeluhuollon toteuttaminen sekä opetuksen oppimisympäristöt ja digitalisaatio.

Perusopetuslain muutos on uudistanut oppimisen tukea esi- ja perusopetuksessa 1.8.2025 alkaen. Tavoitteena on selkeyttää oppimisen tukea ja yhtenäistää oppimisen tuen jatkumo esiopetuksesta toiselle asteelle. Keskeisenä lähtökohtana on siirtää tuen painopistettä varhaiseen ja oikea-aikaiseen tukemiseen. Uudistus muuttaa merkittävästi myös koulujen toimintakulttuuria, sillä tukea tulee pääasiallisesti antaa inklusiivisesti oppilaan omassa lähikoulussa.

Harrastamisen Lahden malli ja Koulun kerhotoiminta -hankkeilla edistetään yhteistyössä nuorisopalveluiden kanssa perusopetusikäisten lasten ja nuorten harrastusmahdollisuuksia. MOVE! -hankkeessa kehitetään yläkoulujen koulu pt -toiminta, liikunnallisen elämäntavan edistämisen koordinoinnin siirtämistä osaksi rakenteita sekä kehitetään oppilaita osallistavaa oppimisympäristöihin liittyvää kokonaisuutta. Lisäksi tiivistetään yhteistyöprosesseja liikunnallisen toimintakulttuurin edistämiseksi perusopetuksessa liikuntapalveluiden ja kouluterveydenhuollon kanssa. Koulutuksellisen tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämisen hankkeen avustus kohdennetaan positiivisen erityiskohtelun periaatteita noudattaen.

Toimintaympäristö ja sen muutokset

Lahden kaupunki osallistuu valtakunnalliseen oppimisen digitaalisen ekosysteemin ja oppijan palvelukokonaisuuden kehittämiseen DigiOne-hankkeessa. Vuonna 2026 perusopetuksessa otettiin käyttöön DigiOne-palvelualusta. Käyttöönotto edellyttää mitattavia kehittämistoimenpiteitä perusopetuksen prosesseissa sekä toimintakulttuurissa edelleen vuonna 2027.

Perusopetusikäisten lasten määrä on ennusteiden mukaan laskeva taloussuunnitelmakaudella. Lasten ja nuorten määrän väheneminen vaikuttaa palvelutarpeeseen ja henkilöstömäärään 2030-lukua lähestyttäessä.

Perusopetukseen valmistavan opetuksen tarve on pysynyt vuosien 2024–2026 tasolla, mikä on edellyttänyt väliaikaisten valmistavan opetuksen opetusryhmien toiminnan jatkamista. Valmistavan opetuksen lisääntyneen tarpeen ennakoidaan jatkuvan edelleen vuonna 2027. Valmistavan opetuksen lisäopetus ja 1. vuosiluokkien inklusiivinen valmistava opetus käynnistyy syksyllä 2026. Toiminta-alueittainen opetus lisääntyy kahdella ryhmällä.

Monitoimitalo Viren toiminta käynnistyi elokuussa 2026, jonne siirtyvät Ahtialan kirjasto, Alasenjärven päiväkotitoiminta ja Alasenjärven peruskoulu.

Kirkonkylän toiminta lakkasi elokuussa 2026. Peruskouluja Lahdessa on 20.

Toiminnan painopistealueet

Lukuvuonna 2026–2027 käynnistetään perusopetuksessa Positive Behavior Support (PBS) -viitekehyksen mukainen lasten sosioemotionaalisten taitojen ja käyttäytymisen tukemisen sekä inklusiivisen toimintakulttuurin kehittämisen koulutus- ja ohjauskokonaisuus.

Varhaiskasvatuksen, perusopetuksen, nuorisotoiminnan ja kirjastopalveluiden yhteishanke ”Lahes lukukunnossa- koko Lahti lukee 2035” sai lähes täysimääräisenä haetun hankerahan. Hankkeen tavoitteena on monipuolisilla keinoin ja tutkitun tiedon avulla vahvistaa jokaisen lahtelaisen paitsi teknistä lukusuvuutta, myös tuottaa innostavia tapoja yhteisölliseen lukemiseen, lukuihin ja kriittiseen lukutaidon kasvamiseen sekä nostaa lukeminen uudeksi arjen trendikkääksi tavaksi.

Nuorisopalvelut**Toiminnan kuvaus**

Nuorisopalveluiden toiminnoissa ja palveluissa panostetaan erilaisiin nuorten tukipalveluihin, eriarvoistumista ehkäiseviin toimenpiteisiin, nuorten osallisuuteen sekä alueelliseen nuorisotyöhön.

Heikossa työmarkkina-asemassa ja/tai elämäntilanteessa olevien nuorten tukena toimivat nuorten työ- ja valmennuspalvelut, etsivä nuorisotyö sekä nuorten tukipalvelut Domino (jengityö, yksilöllinen tuki, ehkäisevä päihdetyö). Nuorisopalvelut hoitaa myös kotikunnan oppivelvollisuuden valvontaa, ohjausta ja tukea. Asuinalueilla toteutetaan alueellista nuorisotyötä (mm. nuorisotilatoiminnot, koulunuorisotyö, Harrastamisen Lahden malli ja muut harrastustoiminnot) sekä tehdään tiivistä yhteistyötä eri palveluyksiköiden ja muiden toimijoiden kanssa.

Vuoden 2027 alusta nuorisopalveluiden organisaatiouudistus otetaan täysimääräisesti käyttöön. Uudistuksella pyritään tehostamaan keskusta-alueen nuorisotyön palveluita uuden keväällä avattavan Saima 6 nuorisotilan myötä sekä hakemaan yksiköiden välisiä synergia etuja. Vuoden 2027 talousarvio sisältää myös katusovittelutoiminnan vakinaistamisen osaksi nuorisopalveluiden palvelukokonaisuutta. Säästöjä toteutetaan tarve- ja palveluhankintoja sekä määräaikaista tai vapautuvia tehtäviä kriittisesti tarkastellen.

Nuorisopalvelujen osallistujia- ja asiakasmäärätavoite on 270 000 vuonna 2027.

Toimintaympäristö ja sen muutokset

Tukea tarvitsevien ja työttömien nuorten määrä on ollut edelleen kasvussa, ja myös nuorisotilojen ja ilmaisen harrastustoiminnan kävijämäärät ja tarve ovat kasvussa.

Toiminnan painopistealueet

Nuorten tukeminen erilaisissa elämäntilanteissa, eriarvoistumista ehkäisevät toimenpiteet ja nuorten osallisuus painopisteinä.

Kirjasto- ja tietopalvelut**Toiminnan kuvaus**

Kirjasto- ja tietopalveluissa edistetään ja tuetaan kirjastolain mukaisesti kuntalaisen hyvinvointia, osaamista ja osallisuutta. Yksikössä tarjotaan sisältö-, mediakasvatus-, asiakas- ja tapahtumapalveluja sekä tiloja ja toimintaympäristöjä myös omatoimikäyttöön asukkaiden opiskeluun, työskentelyyn ja vapaa-aikaan.

Kuntalaisten digitaitojen tukeminen näkyy vahvasti kirjaston tuottamissa palveluissa. Kirjastot luovat kuntalaisille väyliä vaikuttamiseen ja osallistumiseen ja toimivat yhteiskunnallisen keskustelun kohtaamispaikkoina. Kirjastojen monimuotoisista palveluista viestitään aktiivisesti eri käyttäjäryhmiä tavoittaen. Kirjasto toimii aktiivisesti kuntalaisten hyvinvoinnin edistämiseksi ja tekee yhteistyötä eri toimijoiden kanssa.

Toimintaympäristö ja sen muutokset

Lahdessa on pääkirjaston lisäksi 7 lähikirjastoa ja yksi kirjastoauto. Lahden kaupunginkirjasto on osa Lastu-kirjastoja, johon kuuluvat littiä lukuun ottamatta kaikki Päijät-Hämeen alueen kirjastot. Lisäksi Lahden kaupunginkirjasto hoitaa kirjastolain mu- kaista alueellista kehittämistehtävää (AKE) Etelä-Karjalan, Kanta-Hämeen, Kymenlaakson ja Päijät-Hämeen alueella. Alueelli- sella kehittämistehtävällä luodaan edellytyksiä toimialueen yleisten kirjastojen toiminnan vahvistumiselle. Kehittämistehtävällä tuetaan toimialueen yleisten kirjastojen kehittymistä ja henkilöstön osaamista sekä edistetään yleisten kirjastojen keskinäistä yhteistoimintaa.

Toiminnan painopistealueet

Kaikenikäisten lukutaitojen tukeminen ja kehittäminen ovat kirjastotyön ytimessä. Luovuutta lukemiseen-nuorisotyön keinot maahan muuttaneiden lasten ja nuorten lukutaidon tukena –hanke Mukkulan alueella jatkuu kesään 2027 asti. Hankkeessa tehdään tiivistä yhteistyötä alueen koulun, nuorisotilan ja muiden toimijoiden kanssa. Lisäksi Lahden kaupunginkirjaston tapah- tumien painopistealueena on lukutaitoon, sen tukemiseen ja kehittämiseen liittyvät tapahtumat. Lukutaitoa- ja intoa edistetään aktiivisesti kaikkien ikäryhmien keskuudessa. Pääkirjaston perusparannuksen suunnittelu jatkuu vielä vuonna 2027.

Toimintaa kuvaava mittari	TP 2025	KS+LTA:t 2026	TA 2027
Varhaiskasvatuspalvelut			
Talous:			
Toimintamenot/asukas	688 €	719 €	733 €
Vaikuttavuus:			
Asiakastyytyväisyyskyselyn tulokset	9	9	9
Perusopetus			
Talous:			
Toimintamenot/asukas	1 044 €	1 076 €	1 099 €
Toimintamenot/oppilas	12 537 €	13 022 €	13 609 €
Nuorisopalvelut			
Talous:			
Toimintamenot/asukas	61 €	65 €	69 €
Toimintakate/asukas	57 €	58 €	61 €
Vaikuttavuus:			
Asiakastyytyväisyyskyselyn tulokset	4,4	4,2	4,2
Kirjasto- ja tietopalvelut			
Talous:			
Toimintamenot/asukas	63 €	65 €	64 €
Vaikuttavuus:			
Asiakaskäynnit/asukas	8	8	8

1.3. Wellamo-opisto

Sitovuus toimintakate	TP 2025	KS+LTA:t 2026	TA 2027	TS 2028	TS 2029
Toimintatulot	1 286 410	1 350 300	1 418 800	1 465 700	1 473 100
Toimintamenot	-4 142 700	-4 273 200	-4 594 900	-4 644 800	-4 689 500
Toimintakate	-2 856 290	-2 922 900	-3 176 100	-3 179 100	-3 216 400

Toiminnan kuvaus

Wellamo-opisto järjestää toiminta-alueen asukkaiden tarpeisiin perustuvaa yleissivistävää koulutusta, joka antaa elämän eri vaiheissa tilaisuuden omaehtoiseen oppimiseen ja itsensä kehittämiseen monipuolisesti eri aineissa.

Palveluyksikkö toimii sivistyslautakunnan alaisuudessa ja lisäksi sillä on seudullinen johtokunta. Taide- ja muotoilukoulu Taikan toiminnot ovat hallinnollisesti osana Wellamo-opistoa.

Toimintaympäristö ja sen muutokset

Wellamo-opiston toimialueena on Lahden lisäksi Asikkala, Hollola, Kärkölä, Myrskylä, Orimattila ja Padasjoki. Opiston toimisto ja Lahden pääopetuspaikka ovat Paavolan kampuksella. Valmistelussa on toimialueen laajentaminen litiin vuoden 2027 alusta.

Toiminnan painopistealueet

Opistossa annetaan opetusta taito- ja taideaineissa, kielissä, liikunnassa, tietotekniikassa ja yhteiskunnallisissa aineissa. Opistossa järjestetään myös osallistavaa aktivointitoimintaa erilaisissa oppimisympäristöissä sekä annetaan digineuvontaa. Osallistumme myös erillisrahoituksella koulujen kerhotoiminnan toteuttamiseen toimialueen kunnissa.

Wellamo-opiston palveluissa huomioidaan monimuotoinen ikääntyminen. Samoin tuemme kaikenikäisten liikunnallisen elämäntavan edistämistä ja toteutamme tavoitteellisia opintopistekursseja, verkko- ja hybridikursseja sekä maksutonta toimintaa talousarvion puitteissa. Opiston toiminta tukee kuntalaisten hyvinvoinnin ja osallisuuden edistämistä sekä monitasoista lukutaidon edistämistä.

Taide- ja muotoilukoulu Taikassa annetaan ainoana oppilaitoksena Päijät-Hämeessä laajaa kuvataiteen taiteen perusopetusta lapsille ja nuorille. Opetuksen tavoitteena on tutustuttaa oppilaat visuaalisten ja muotoilun alojen käsitteistöihin, tekniikoihin ja materiaaleihin. Opetushallituksen tukeman digitaalia hankkeen avulla laajennetaan opettajien ja oppilaiden kuvataiteen digitaalista osaamista.

Toimintaa kuvaava mittari	TP 2025	KS+LTA:t 2026	TA 2027
Wellamo-opisto			
Talous:			
Toimintamenot/asukas	34 €	35 €	37 €
Toimintakate/asukas	23 €	24 €	26 €
Vaikutavuus:			
Asiakastytytyväisyyskyselyn tulokset	4,4	4,0	4,0

LIITE 1: Toiminnan tunnusluvut

Sivistyksen palvelualue	TP 2025	TA 2026	TA 2027	TS 2028	TS 2029
Varhaiskasvatuspalvelut					
Alle kouluikäisten lasten lukumäärä	6 600	6 500	6300	6300	6200
- varhaiskasvatuksessa/esiopetuksessa	3 500	3 300	3200	3200	3200
- yksityisessä varhaiskasvatuksessa	1 600	1 600	1500	1500	1500
- kotihoidon tuella	700	700	700	700	600
Perusopetus					
Oppilasmäärä	10 300	10 100	9 900	9 800	9 800
Vuosiviikkotunnit (kpl)	17 800	18 400	18 000	17 800	17 800
Vuosiviikkotunnit/oppilas (kpl)	1,73	1,82	1,82	1,82	1,82
Nuorisopalvelut					
Osallistuja- ja asiakasmäärä	297 889	250 000	270 000	270 000	270 000
Asiakaspalautteen keskiarvo	4,4	4,2	4,2	4,2	4,2
Erytistettujen nuorten lukumäärä	835	720	720	720	720
Erytistettujen nuorten asiakastytyväisyys	4,7	4,3	4,3	4,3	4,3
Työ- ja valmennuspalveluja käyttävien nuorten lukumäärä	233	250	250	250	250
- nuorten sijoittumis-%	51	50	50	50	50
Kirjasto- ja tietopalvelut					
Kävijämäärä	1 000 000	1 000 000	1 000 000	1 000 000	1 000 000
Lainaukset/asukas (kpl)	16	16	16	16	16
Kirjaston toimintaan osallistuvat	17 500	17 500	17 500	17 500	17 500
Wellamo-opisto					
Tuntimäärä	46 256	46 000	47 000	47 000	47 000

LIITE 2: Investointiosa

Investointisuunnitelmat valmistellaan ja esitetään viiden vuoden ajalta. Sivistyksen palvelualueen taloussuunnitelmavuosien 2027–2029 bruttoinvestoinnit ovat yhteensä 2,4 milj. euroa.

Irtain omaisuus

Irtaimen omaisuuden sitovuus on investointisuunnitelman menot kaupunkitasoisesti. Yksikön esityksessä on arvio toteutettavista irtaimen omaisuuden investoinneista. Määrärahan kohdentamista yksiköille voidaan tarkastella talousarviovuoden aikana kaupunginvaltuuston myöntämän kokonaismäärärahan puitteissa.

1 000 euroa		TP 2025*	KS+LTA:t 2026	TA 2027	TS 2028	TS 2029	TS 2030	TS 2031
Irtain omaisuus	tulot	6	0	0	0	0	0	0
Lahden kaupunki	menot	-1 839	-4 700	-4 399	-3 900	-4 126	-5 405	-3 890
Sivistyksen palv. alue	menot	-22	-1 650	-1 034	-500	-886	-2 160	-1 100

*Sivistyksen palvelualueen tilinpäätöksen (TP 2025) irtaimen omaisuuden investoinnit esitetään 1.6.2025 voimaan tulleen organisaation mukaisena ja ne ovat osittain laskennallinen arvio.

1 000 euroa		TP 2025*	KS+LTA:t 2026	TA 2027	TS 2028	TS 2029	TS 2030	TS 2031
Tulot		0	0	0	0	0	0	0
Menot		-22	-1 650	-1 034	-500	-886	-2 160	-1 100
Netto		-22	-1 650	-1 034	-500	-886	-2 160	-1 100

*Sivistyksen palvelualueen tilinpäätöksen (TP 2025) irtaimen omaisuuden investoinnit esitetään 1.6.2025 voimaan tulleen organisaation mukaisena ja ne ovat osittain laskennallinen arvio.

Kohteet, 1 000 euroa		TA 2027	TS 2028	TS 2029	TS 2030	TS 2031
Sivistyksen palvelualue						
Perusopetus		-500	-100	0	-880	-700
Varhaiskasvatus		-400	-400	-400	-400	-400
Nuorisopalvelut		-120	0	0	-80	0
Kirjasto- ja tietopalvelut		-14	0	-486	-800	0
Wellamo-opisto		0	0	0	0	0